



Werkplaats voor de toekomst

Verbeelding, verbinding & vaardigheden

Maart 2025

Waag Futurelab, Tetem, SETUP, Internationale Architectuur
Biënnale, Arcadia, De WAR, Fablab Oldenzaal

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Propositie Werkplaats voor de toekomst	4
Nationaal programma	7
Call to action	8

1. Inleiding

Stel je een wereld voor waarin burgers niet langer toeschouwers zijn, maar makers van hun eigen toekomst. Waar maatschappelijke uitdagingen niet als verlamdend worden ervaren, maar als een uitnodiging tot actie. Een wereld waarin creativiteit en vakmanschap geen culturele luxeproducten zijn, maar essentiële bouwstenen van een veerkrachtige samenleving.

We bevinden ons op een kantelpunt.

Klimaatverandering, geopolitieke spanningen en technologische disruptie maken de wereld onvoorspelbaar. De afhankelijkheid van internationale productieketens en digitale infrastructuur legt kwetsbaarheden bloot, terwijl sociale ongelijkheid en polarisatie de cohesie in de samenleving en in onze gemeenschappen onder druk zetten. Te midden van deze turbulentie groeit bij veel mensen een gevoel van machteloosheid. Veel burgers hebben te maken met grote onzekerheden en een beperkte controle over hun bestaan. Het rapport van Wetenschappelijke raad voor het overheidsbeleid (WRR) (2023) beschrijft dat de combinatie van onzekerheid en gebrek aan grip kan leiden tot een slechtere gezondheid, een bron is van maatschappelijk onbehagen en samenhangt met beelden en overtuigingen die op gespannen voet kunnen staan met de democratische rechtsstaat. Maar hoe vergroten we weerbaarheid, veerkracht en de persoonlijke en collectieve grip op de samenleving? En hoe zetten we dit om in veranderkracht voor de grote transities waar we ons in bevinden?

Werkplaats voor de toekomst

Het antwoord ligt in het vermogen om te verbeelden en te maken. Wie zich een betere toekomst kan voorstellen, kan er ook naartoe werken. Wie beschikt over de kennis en gereedschappen om ideeën om te zetten in actie, krijgt autonomie en handelingsperspectief (Fabcity, 2022, p, 93; Ministerie OCW, 2022).

De Werkplaats voor de toekomst is een plek waar drie krachten – verbeelding, verbinding en praktische vaardigheden – samenkomen.

In een netwerk van culturele werkplaatsen verspreid over Nederland komen mensen in aanraking met reflecties op de toekomst, krijgen mensen de ruimte om te experimenteren met nieuwe ideeën en verwerven ze de praktische vaardigheden om deze ideeën vorm te geven. Hier worden dromen vertaald naar tastbare oplossingen, van circulaire ontwerpen tot technologische innovaties en sociale artistieke interventies. Dit is geen utopie, maar een noodzakelijke stap naar een veerkrachtige en toekomstbestendige samenleving.

Werkplaats voor de toekomst wordt gevormd door een sterke kern van bestaande culturele organisaties op het snijvlak van kunst, technologie en makerschap, ook wel culturele werkplaatsen, waar de programmering samen met lokale initiatieven en bewoners wordt gemaakt. De programmering spreekt de nieuwsgierigheid, verwondering en de verbeeldingskracht aan en brengt mensen in beweging.

Door de culturele sector, ambacht en technologie samen te brengen in een netwerk van culturele werkplaatsen, bouwt Werkplaats voor de toekomst aan een Nederland dat minder afhankelijk is van externe krachten, waarin burgers daadwerkelijk grip hebben op hun eigen omgeving en gemeenschappen verstevigd worden.

In deze white paper beargumenteren we wat het belang is van Werkplaats voor de toekomst en lichten we inspirerende voorbeelden uit die tot de verbeelding spreken.

Voorbeeld van vaardigheden #1

Fablabs en maakplaatsen | Tetem, Waag Futurelab, Fablab Oldenzaal, De WAR



Afbeelding: Maakplaats Twente (Tetem)

Door het land verspreidt bieden Fablabs en maakplaatsen een activiteitenprogramma rond technologie, digitalisering en maakprocessen voor kinderen en volwassenen. Zo worden bij Tetem de activiteiten georganiseerd vanuit aangesloten maakplaatsen als bibliotheek, Fablab, cultuurhuis, museum of culturele instelling in alle veertien Twentse gemeenten. De Maakplaatsen stimuleren en helpen deelnemers om aan de slag te gaan met nieuwe technieken, te experimenteren, ontwerpen en zelf dingen te maken. Door zelf te maken, worden mensen weerbaarder, zelfredzamer en krijgen ze handvatten om bij te kunnen dragen aan oplossingen voor de uitdagingen waar we als samenleving voor staan.

2. Propositie

Werkplaats voor de toekomst

1. Weerbaarheid in een veranderende wereld

Om als samenleving veerkrachtig te blijven, moeten we de controle over onze productieprocessen, innovaties en

maatschappelijke structuren vergroten. In het huidige tijdsgewricht is het risicovol om afhankelijk te blijven van internationale productieketens en grootschalige industrieën. De WRR (2024) kijkt voor de vergroting van weerbaarheid van de Nederlandse samenleving naar voorbeelden van onder meer de Scandinavische landen, waarin de overheid een vorm van maatschappelijke weerbaarheid faciliteert die in de haarvaten van de samenleving is doorgedrongen. De overheid biedt burgers van jongs af aan allerlei cursussen aan waarbij zij vaardigheden kunnen leren die hen weerbaarder maken (WRR 2024, p. 126).

De Werkplaats van de toekomst zou dit in Nederland op zich kunnen nemen. Binnen dit programma bouwen we aan het zelfvertrouwen in de samenleving, het geloof dat we in staat zijn om verandering in gang te zetten. Daarnaast versterken we het lokaal makerschap, creativiteit en technologische kennis waarmee onze autonomie en grip op de toekomst worden vergroot. Fab City biedt hierin houvast met een visie op een globaal verbonden productienetwerk waarin materialen binnen acceptabele afstand in steden en regio's blijven, maar de kennis, informatie en data over hoe dingen worden gemaakt wereldwijd wordt uitgewisseld (Fab city 2022, p.93).

2. Culturele sector met verbeelding als motor voor verandering

Maatschappelijke verandering begint met verbeeldingskracht. Om nieuwe duurzame en rechtvaardige samenlevingsvormen te ontwikkelen, moeten we eerst in staat zijn om ze voor ons te zien. Kunstenaars en culturele organisaties zijn hierin onmisbaar: zij creëren verhalen, beelden en ervaringen die ons helpen alternatieve toekomsten te verkennen. Kunst en cultuur bezitten hiervoor unieke eigenschappen. "Makers staan midden in de samenleving, verhouden zich daartoe en kunnen zeer geëngageerd zijn. Het met verbeeldingskracht en creativiteit opzoeken van complexiteit, dilemma's, ambiguïteiten en dergelijke maakt het mogelijk om constructief te werken aan grote en betekenisvolle vraagstukken" (Berenschot 2023, p.18)

Voorbeeld van verbeelding #2 BOSK in Leeuwarden | Arcadia



Afbeelding: Opening Bosk (Arcadia)

In 2022 wandelden 100 dagen meer dan 1000 bomen door de binnenstad van Leeuwarden. Dit wandelende bos werd in beweging gebracht door honderden deelnemers en gaf bomen een stem. Het liet een onuitwisbare indruk achter bij bewoners in Friesland en het werd groots opgepikt door de media. Het vestigde de aandacht op een andere manier van kijken naar de relatie tussen mens en natuur. De noodzaak van bomen in het versterken van biodiversiteit en het tegengaan van klimaatverandering werd op ludieke wijze verbeeld. De bomen uit Bosk hebben een permanente plek in Leeuwarden gekregen. In 2022 wandelden 100 dagen meer dan 1000 bomen door de binnenstad van Leeuwarden. Dit wandelende bos werd in beweging gebracht door honderden deelnemers en gaf bomen een stem. Het liet een onuitwisbare indruk achter bij bewoners in Friesland en het werd groots opgepikt door de media. Het vestigde de aandacht op een andere manier van kijken naar de relatie tussen mens en natuur. De noodzaak van bomen in het versterken van biodiversiteit en het tegengaan van klimaatverandering werd op ludieke wijze verbeeld. De bomen uit Bosk hebben een permanente plek in Leeuwarden gekregen.

3. Handelingsperspectief door maken en doen

Verbeelding is één zijde van de medaille, maar dient samen te gaan met vaardigheden van mensen om hun ideeën en idealen om te zetten in

concrete acties. Dit vraagt om toegang tot werkplaatsen met gereedschappen, materialen en deskundige begeleiding. In deze werkplaatsen ervaren en leren mensen samen met anderen hoe ze zelf kunnen maken, repareren en creëren. Door technologieën eigen te maken en vaardigheden op te doen, vergroten mensen niet alleen hun zelfstandigheid, maar ook hun zelfvertrouwen en grip op de wereld om hen heen.

‘Grip’ wordt door de WRR (2023, p.13) geformuleerd als “de capaciteiten, middelen en rechten waarover iemand kan beschikken om het hoofd te bieden aan de onzekerheden van de wereld en toch zijn of haar doelen te bereiken.” Juist door de combinatie van verbeelding, verbinding en vaardigheden in Werkplaats voor de toekomst, zullen mensen grip ervaren en in staat zijn om door eigen handelen gewenste uitkomsten te bereiken en ongewenste uitkomsten te voorkomen.

4. De economische waarde van Werkplaats voor de toekomst

Naast de sociale en culturele impact hebben culturele werkplaatsen een aanzienlijke economische waarde. De culturele sector heeft grote meerwaarde in het huidige tijdsgewricht en heeft een enorm potentieel in verbeelden, verbinden en vaardigheden/vakmanschap. Tegelijkertijd blijkt uit een rapport van Berenschot (2023) dat de sector financieel kwetsbaar is. Het verdienvermogen blijft sterk achter bij de groei van het bruto binnenlands product. Op dit moment wordt het overgrote deel van de culturele initiatieven gericht op maatschappelijke opgaven uit ‘culturele potjes’ gefinancierd.

Er is een onbenut potentieel in het aanboren van bronnen uit andere sectoren die kunnen profiteren van de bijdrage die de culturele sector levert aan de voor hen specifieke vraagstukken (Berenschot 2023, p. 37). Kunst en cultuur kunnen in die zin worden beschouwd als onderzoek en ontwikkeling voor de maatschappij. Daarnaast kunnen culturele werkplaatsen een fundament vormen in het transformeren van de economie naar een circulaire gemeenschapseconomie. Dankzij culturele werkplaatsen die lokaal en duurzaam

produceren, wordt de afhankelijkheid van import en massaproductie vermindert. Het is interessant om te verkennen hoe deze koers nieuwe verdienmodellen mogelijk maakt en lokale economieën versterkt door nieuwe bedrijvigheid te creëren en investeringen in innovatieve productiemethoden aan te trekken.

5. Van passieve consument naar actieve participant

Veel mensen ervaren maatschappelijke problemen als te complex om zelf bij te dragen aan een oplossing. We voelen ons vaker toeschouwer in plaats van deelnemer en zijn gewend geraakt aan de rol van consument in een 24 uren economie met gemak als uitgangspunt. Grote wereldproblemen kunnen we als individuen niet oplossen, waardoor het gemakkelijk is om een passieve houding aan te nemen.

Er zit veel waarde in deelname aan creatieve en ambachtelijke processen. Door actief deel te nemen in het maak/ontwerpproces, word je in je kracht gezet en ervaar je dat je een verschil kunt maken. Dit leidt tot meer betrokkenheid bij de leefomgeving en de wereld als geheel (Sennett, 2008). Deelname aan creatieve en ambachtelijke processen is ook een goede uitgangspunt voor het opbouwen van sterke commons en gemeenschappen die de lokale economie stutten. Juist degene die direct betrokken zijn, zijn volgens Elinor Ostrom het best in staat om de commons te organiseren

Voorbeeld van verbeelding #3 Samen meten | De WAR, Waag Futurelab



Afbeelding: Meet je stad (De WAR)

Meet je Stad is een initiatief voor burgerwetenschap. Het proces van wetenschap vindt niet plaats aan een universiteit met gebouwen, professoren en druk om iets gepubliceerd te krijgen, maar gewoon met mensen. Het burgerwetenschapproject Meet je Stad geeft deelnemers de gereedschappen om het wetenschappelijke proces van het begin tot het einde vorm te geven. Van het stellen van een onderzoeksvraag tot het bedenken van de methode, het ontwerpen en bouwen van sensoren, de analyse van de data en de statistiek en conclusies. Meet je Stad werd in 2020 3e bij de Trouw Duurzame 100. Net als in het project Hollandse Luchten van Waag Futurelab zijn burgers de wetenschappers en nemen het heft in eigen handen om meer inzicht te krijgen in hun leefomgeving door zelf te meten.

Voorbeeld van verbinding #4

Lokaal (net)werken | Fablab Oldenzaal



Afbeelding: Escaperoom (Fablab Oldenzaal)

Fablab Oldenzaal en Stichting Assortimens ontwierpen samen een escaperoom voor museum het Palthuis in Oldenzaal. Het museum wilde de collectie uitbreiden met een andere beleving van een stuk geschiedenis die heeft plaatsgevonden in de regio. Om die reden kwamen ze met het idee om een Escaperoom in te richten, gemaakt voor tieners en/of families, met als thema de Koude Oorlog.

Het ontwerp van het scenario en interactie met bezoekers werd ontworpen door een drietal studenten van de opleiding Creative Technology aan Universiteit Twente. Zij werkten vanuit Fablab Oldenzaal, waren daar wekelijks te vinden en zochten ook vooral contact en interactie met gebruikers van de werkplaats en deelnemers aan het dagbestedingsproject. Uiteindelijk is de technologie achter de puzzels ontworpen en geproduceerd met en door deelnemers van de werkplaats. Dit leverde een mooie samenwerking op tussen verschillende lokale makers.

3. Nationaal Programma

Wat is Werkplaats voor de toekomst

Werkplaats voor de toekomst bestaat uit een samenwerkingsverband van bestaande culturele organisaties op het snijvlak van kunst, technologie en makerschap, ook wel culturele werkplaatsen, waar de programmering samen met bewoners en lokale initiatieven wordt vormgegeven. Culturele werkplaatsen zetten mensen in beweging vanuit verbeelding en nieuwsgierigheid en leren hen vaardigheden die bijdragen aan weerbaarheid, veerkracht en een gevoel van grip. Organisaties die voortbouwen op de traditie van fluxus kunstenaars die nieuwe mythes en verhalen creëren om de maatschappij te veranderen, maar ook organisaties binnen de hackers-, makers-, en ontwerperscultuur. Het zijn openbare plekken waar mensen de gelegenheid hebben om zelf te bepalen wat belangrijk is en iets kunnen uitproberen.

Nationaal Programma

Met het nationale programma Werkplaats voor de toekomst versterken we kennis en kunde die er nu lokaal al zijn, maar voor velen nog onbekend. Het programma stelt ons in staat om een zichtbaar landelijk netwerk op te bouwen met culturele organisaties en hun partners. De samenwerking is structureel, waarbij we verder gaan dan projectmatige en incidentele samenwerkingen. Doel is om met dit netwerk complexe opgaves op te halen in de samenleving, deze op een creatieve manier te behandelen, het handelingsperspectief en de maakkracht te versterken, en hier op landelijk niveau op te reflecteren.

Het overkoepelende programma Werkplaats voor de toekomst zorgt voor de choreografie en dramaturgie, alignment en collectieve intelligentie tussen de culturele werkplaatsen om zo groot mogelijke impact te hebben. Door een thema uit te diepen, lokale praktijken met elkaar te verbinden en op te trekken om de belemmeringen weg te nemen en kennis te delen. Op die manier

verbinden we micropraktijken aan macro-vraagstukken en wenden we het oplossend vermogen van de samenleving aan.

Werkwijze

Het programma behandelt een aantal grote thema's per jaar: denk aan circulariteit, digitale geletterdheid, desinformatie, leefbaarheid of de sociale cohesie. Op deze thema's wordt samengewerkt in de culturele programmering om vanuit een gedistribueerd model landelijke schaal te bereiken, maar met lokale verankering. Denk bijvoorbeeld aan formats als:

- Estafette
- Allemaal dezelfde dag
- Manifestatie
- Elke eerste dinsdag van de maand

Daarnaast levert Werkplaats voor de toekomst in het nationale programma ook gezamenlijk de volgende output op om de grote thema's uit te diepen:

- Communicatie
- Methoden
- Incubatie
- Competenties
- Impact

Partners en samenwerking

De beoogde kernpartners hebben een staat van dienst en zijn als werkplaats rond maatschappelijke thema's en transities actief. Op dit moment wordt het netwerk gevormd door Waag Futurelab (Amsterdam), Tetem (Enschede), SETUP (Utrecht), Internationale Architectuur Biënnale (Rotterdam), Arcadia (Leeuwarden), Fablab Amersfoort/De WAR en Fablab Oldenzaal. Ieder van deze organisaties zijn regionaal genetwerkt met maatschappelijke partners, overheden en onderwijsinstellingen.

Naast deze set aan partners gaat Werkplaats voor de toekomst op zoek naar een samenwerkingsmodel waarbij we, afhankelijk van het maatschappelijke vraagstuk, flexibel partners kunnen aanhaken.

Voorbeeld van verbeelding #5 Nieuwe stockfoto's voor technologie | SETUP



Afbeelding: Nieuwe stockfoto (SETUP)

Beeld vinden bij nieuwsberichten over technologie is vaak een uitdaging. Hoe vang je die abstracte technologische ontwikkelingen in een beeld? Voor deze beelden maken kranten, bladen en websites veel gebruik van beeldbanken, zoals Getty of Shutterstock. In deze beeldbanken is een beeldtaal rondom technologie ontstaan die soms rechtstreeks uit sci-fi komt. In deze beelden vormt technologie vaak een eigen entiteit, in plaats van een ontwerp van mensen. SETUP vroeg zich af hoe technologie dan wél moet worden verbeeld. Samen met fotograaf Peter Arno Broer gingen ze het experiment aan. Ze maakten nieuwe stockfoto's voor vier technologische onderwerpen.

4. Call to action

De Werkplaats voor de toekomst is geen toekomstmuziek. Het fundament van deze infrastructuur is al aanwezig, maar te versnipperd. Het is een urgent en noodzakelijke stap richting een meer weerbare en veerkrachtige samenleving. Het versterken van de culturele sector en het creëren van meer werkplaatsen verspreid door het land biedt een unieke kans om burgers actief te betrekken bij de oplossing van maatschappelijke vraagstukken. Het is tijd om deze werkplaatsen niet alleen als creatieve hubs, maar ook als

motoren van sociale, economische en ecologische verandering te zien.

Dit netwerk wordt sterker met allianties, partnerschappen en ondersteuning uit verschillende sectoren. Het is tijd voor beleidsmakers, culturele instellingen, bedrijven, ontwikkelfondsen en burgers om samen te werken aan de Werkplaats voor de toekomst. Laten we de handen ineenslaan en de creatieve kracht van Nederland benutten om een veerkrachtige, duurzame toekomst te bouwen.

Wil je Werkplaats voor de toekomst ondersteunen of aansluiten bij de beweging, neem dan contact op met Aukje Ypma (Aukje@waag.org)

Voorbeeld van verbinding #6

Make Socials Social Again | o.a. Waag Futurelab, Setup, de WAR

Deel. Durf. Verander.

#MakeSocials SocialAgain

Met de benoeming van Donald Trump als president van de VS, werd duidelijk dat de bazen van de Amerikaanse sociale mediabedrijven wel erg verweven raken met politieke macht. Elon Musk heeft van X een broedplaats van desinformatie haatspraak en politieke manipulatie gemaakt. Ook Mark Zuckerberg, de CEO van Meta, beweegt met Trump mee door te stoppen met factchecking in de VS en moderatie te verminderen.

In navolging daarop startte een netwerk van vijf culturele organisaties, waaronder Waag Futurelab, de campagne “Make Socials Social Again” met een oproep aan publieke organisaties en individuen om alternatieven te

gaan gebruiken voor big tech sociale media platformen. Daar sloten 14 organisaties zich bij aan. Naast een ronkende mediacampagne die wordt opgepikt door nationale en internationale pers, programmeren de aangesloten organisaties door het hele land spreekuren en helpdesks om mensen te ondersteunen in de overstap naar alternatieve sociale media. Van de bibliotheek in Tilburg, De WAR in Amersfoort tot Noorderlicht in Groningen.

Voorbeeld van verbeelding #7

Herontwerp transformatorhuisjes | IABR



Afbeelding: Transformatorhuisje (IABR)

De overgang naar hernieuwbare energie heeft grote ruimtelijke gevolgen, van stadsplanning tot infrastructuur en energieproductie. De opgave lijkt klein, maar is groot. Tegelijkertijd moet er aan de groeiende energievraag worden voldaan. Hiervoor is een uitbreiding en verbetering van het elektriciteitsnetwerk nodig, inclusief het bouwen van een grote hoeveelheid extra transformatorhuisjes en warmteoverdrachtstations. Transformatorhuisjes zullen een vast element worden in het straatbeeld. Tegelijkertijd hebben deze huisjes voor veel mensen een negatief effect op de ervaring van de publieke ruimte. Hoe zorgen we ervoor dat deze huisjes een positieve bijdrage leveren aan de publieke ruimte? Het vraagt om slim herontwerp, technische innovatie en samenwerking tussen onder andere de gemeente, onderzoek- en ontwerpbureaus, energieleveranciers en netbeheerders.

Bronnen

Bovens, M., Tiemeijer, W., Keizer, A., et al. (2023). *Grip: Maatschappelijk belang van persoonlijke controle* (Nr. 108), Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

<https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2023/11/30/grip>

Diéz, T, Armstrong, K., Lemos, L., et al. (2022) *Fabcity Designing Emergent Realities*, Fab City.

https://fab.city/wp-content/uploads/2023/03/Fab-City-Book-2022_Bali-Fab-Fest.pdf

Ministerie OCW (2022). *Meerjarenbrief 2023-2025: De Kracht van Creativiteit*,

<https://www.rijksoverheid.nl/ministeries/ministerie-van-onderwijs-cultuur-en-wetenschap/documenten/rapporten/2022/11/04/meerjarenbrief-de-kracht-van-creativiteit>

Ostrom, E. (2015). *Governing the Commons*. Cambridge University Press.

<https://www.cambridge.org/core/books/governing-the-commons/A8BB63BC4A1433A50A3FB92EDBBB97D5>

Prins, J., Segers M., Skeikh, H., et al. (2024). *Nederland in een fragmenterende wereldorde* (Nr. 109), Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid.

<https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2024/07/01/nederland-in-een-fragmenterende-wereldorde>

Sennet, R. (2008). *The Craftsman*. Yale University Press.

Vinkenburg, B en Branten E. (2023), *In de Schijnwerpers*, Berenschot

<https://www.berenschot.nl/media/h0phaa2k/in-de-schijnwerpers-culturele-bijdragen-aan-maatschappelijke-opgaven-tweede-kamer-berenschot-juni-2023.pdf>

Voltaire (1759). *Candide. Ou l'optimisme*. Lambert.

Betrokken organisaties

Waag Futurelab

Waag Futurelab zet zich al 30 jaar in voor het ontwerp en de ontwikkeling van een duurzame, rechtvaardige samenleving. Waag werkt in een team van ontwerpers, kunstenaars en wetenschappers, dat publieke onderzoeksmethoden toepast op technologie en de samenleving. Daarmee stelt Waag zoveel mogelijk mensen in staat mee te ontwerpen aan een open, eerlijke en inclusieve toekomst.

Tetem

Tetem is een ontwikkelingsinstelling die met haar programmering het verhaal van een maatschappij in ontwikkeling vertelt en context en betekenisgeving toevoegt. Zij opereren op het snijvlak van digitale media, techniek, wetenschap en design. In de programmering staat het verbinden en verbeelden vanuit de inhoud centraal. Zij werken samen met makers, partners en publiek aan actuele maatschappelijke vraagstukken.

SETUP

SETUP is een platform voor een technologie kritische samenleving. Er werken kunstenaars en experts uit verschillende disciplines, om installaties, beelden en een woordenschat te ontwikkelen die de ethische en sociale implicaties van technologische ontwikkelingen invoelbaar maken. Zij laten hun deelnemers en publiek meewerken en -denken over technologie.

IABR

De Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR) is uitgegroeid tot een internationaal platform voor actuele ontwikkelingen in de architectuur, landschap en stedenbouw. Deze disciplines hebben een essentiële, pionierende en verbindende rol te spelen in de veranderingen waar de wereld als gevolg van het veranderende klimaat voor staat. Of het nu gaat om de omgang met water, energietransitie, woonbehoefte of voedselvoorziening; het zijn uiteindelijk ruimtelijke vraagstukken. IABR vestigt hierbij de aandacht op. Daarbij staat het streven naar een gezond en rechtvaardig ecosysteem centraal.

Fablab Oldenzaal

Fablab is een wereldwijd initiatief van werkplaatsen, die lokaal met dezelfde gereedschappen werken, en internationaal kennis uitwisselen, om zo bijna alles te kunnen maken. De uitgangspunten van alle Fablab's staan in de Fabcharter. Open toegang, eigen verantwoordelijkheid en het delen van kennis en ontwerpen staan centraal. Deze Fablab's zijn te bezoeken om te experimenteren, kennis te delen en te prototypen.

De WAR

De WAR is dé onderzoeksplek voor iedereen in Amersfoort. Een plek om samen nieuwe kennis op te doen over wetenschap, techniek, duurzaamheid en kunst en daarover van gedachten te wisselen. Om iets nieuws uit te proberen waarbij het mag mislukken. Met z'n allen pakken ze maatschappelijk relevante uitdagingen op en ze bepalen zelf wel welke dat zijn!

Arcadia

Elke drie jaar organiseert Arcadia een 100-daags cultureel programma in Fryslân. De provincie viert de kracht van kunst en cultuur met theater, dans, zang, fotografie, lezingen, discussies, wandelingen, beeldende kunst, literatuur en poëzie.

Colofon

Uitgave

10 maart 2025

waag  futurelab

tetem



Internationale
Architectuur
Biënnale
Rotterdam



BAW^{DE}



Met dank aan

Judith Veenkamp (Waag Futurelab)
Sander van der Waal (Waag Futurelab)
Aukje Ypma (Waag Futurelab)
Diana Wildschut (WAR)
Wilja Jurg (Tetem)
Jan Merlin Marski (Tetem)
Saskia van Stein (IABR)
Noortje Weenink (IABR)
Jelle van der Ster (SETUP)
Andrea Rhodenborgh (SETUP)
Edwin Dertien (Fablab Oldenzaal)
Dorine Schreurs (Arcadia)
Immie Jonkman (Arcadia)

Contactgegevens

Waag Futurelab
Sint Antoniesbreestraat 69
1011 HB Amsterdam
waag.org